

מסורת הש"ס

(א) ת"כ אחרי פ"ה א"א, (ב) ע"ל דף י' ממזרח כח, (ג) (יומא סג.) ת"כ שם פרש"י ה"ח, (ד) ממזרח מנח; (ה) פסחים סא. לעיל צא.

(ו) ד"ה ור"א.

שינויי נוסחאות

[א] עולה מחוסרת (כתח"י). וכן להלן בכל המקומות: [ב] גיר' קרנן להלן ואשם מצורע שיש בהן פסול. ע"י רש"י. וע"י טה"ק מש"כ פ"ז: [ג] ל"ל בזבגו (ש"ס): ג"י כתב"י שאני מוציא. ונד"ו רפ"ב יבול לא אוציא ולפניו חוקן עפ"י סה"י. והלא חזק סה: [ח] לשמו הא מני ר"א הוא כ"ל פסול והשאר נמחק (ש"ס). ובג"י רש"י. וכן ג"לן שבהם שפ"מ קאי על ג"י ד"ו דלמא שם לעולם לשמו. אבל הגירסא דפ"ג שגנו איש כלא הנהיב: [ו] ל"ל בר ליא. וכן להלן ובש"י (ש"ס): [ז] ואשם נזיר ואשם מצורע ונסוב וכו' ולא ידענא מאי תלמודא אמר רבינא מאי טעמא לא ידעת שור וכו'. לל"ל (ש"ס) ובג"יז בבבארי: [ח] מקום ומאי קושיא דלמא ה"י כדאמרנא אמר ר"י בר יצחק משום וכו' (כתח"י) (ש"ס). ק"ל מקום ואילו חטאת וכו' דא אבאי תרמייה דלמא ה"י ודכארות בקמייהא אמר ר"י בר' (ש"ס). וע"י רש"י דמשמע גזירה הכל כל השקלא וטריא דלעיל ובמאי עסקינן וכו'. וכו"ה כג"ל: [ט] לוי דתני לוי (ש"ס): [י] מיתב מעיקרא נמחק (ש"ס): [יא] עולה המחוסרת לל"ל (ב"ש): [יב] מחייב ואפילו אשם לא בעי רביינא דהא וכו' לל"ל (ש"ס): [יג] ל"ל ובמתיב (ש"ס): [יד] ל"ל רשכותבו (ש"ס). [והג"י ושלמו שגא רש"י לשלול חלמא כתיב:]: [טו] אלא הכי קא משני (ב"ש): [טז] ונאשמויה (ש"ס): [כח:] [ומיתב באשמות נמחק]: [יז] ל"ל דאמ"ג (ב"ש): [יח] ל"ל בעיקריה (ש"ס). ל"ל בעיקריה שבו עדיין קאי (בה"ז מקורבן האחר): [יט] כתיב טקף וקשיא לי אכתי למאי איצטריך לרבייז משור וכשב תהויז נמי עיקריה מעליא דא רבינן בפי' השוחט (דף קט ע"א) מלא יביאנא לעשרת פסה חטאת שלא לשמו: [ב] דבור זה מקומו להלן אחר ד"ה יבול (ב"ש): [בא] הגירסא כתיבה"ל לפנינו, וכן גירסת שמי"י (ש"ס) בד' וילגא נפל ט"ס כתיב לא ברס] וי"ש כתיב גו. והל"ק וכו' כתבו דל"ל יבול שאני מרבה לא גרס הכא. ע"ש בדבריהם. ח"ל ספר ד' דוד. לפי דבריה רש"י מנומנמס ל"ק אי נלחדין קמל. הנה תבי' אחר שמיעט רובע ורבע וכל וכל דמני לעיל בתמתיקין. אחר או אורא את חלו ולא אורא פרת חטאת ושערי המשתא. ח"ל לה' וכו'. או אורא חלו שאני מיתחין לה' ולא אורא עולה ומחוסר זמן גבוה. וחטאת בין גבוש בין כבשגליו כו'. ח"ל לפני משכן ה' וכו'. או יבול שאני עולה מחוסר זמן כבשגליו ואשם נזיר ואשם מצורע כו'. והך כתיבתא היינו ח"ש הראשון שגילה. והנה בכל הספרים הישנים היה נדפס בגמרא יבול לא אוציא עולה עולה מחוסר זמן גבושה. כמו שהוא בתו"כ. ומה שדפס יבול שאני מרבה, הוא עפ"י גהת הדפס גה"ו. ולפי זה דברי רש"י הם תמוהים. וארץ לומר שהיה הגירסא לפני רש"י יבול שאני מוציא, וכשב רש"י טענות הוא דהכי רישא דכתיבתא דלעיל הוא אורא את חלו ולא אורא חלו ארץ קמי תבר הכי יבול שאני מוציא ח"ל וכו'. ומכאן דברשא נמי הוא מוציא. ויבול רש"י עוד ראהו מתו"כ דגרסי' ולא אוציא. אלאהם דלפי האמת הם מוציאים. וכשב עוד רש"י דנלמא היה ראוי לגרוס כתיב. אש"י ששעני

הכל אחר או גרסינן לא אורא או יבול שאני מרבה. אלא שהגרסנין ש"י כך לפי שסביר דסיפא דכתיבתא דלעיל הוא, והך כתיבתא דלעיל מרבה, וא"כ יצדק כחן הלשון יבול שאני מרבה, לכן שכן גירסת המו"ק. כן נראה דעת כה"י. אמנם הדברים תמוהים, דפשיטא דלי אפשר לגרוס יבול שאני מוציא, ונלמא את מרבה אומם, דהא מיעט אומם כאלמ. לכן נ"י דוחאי נוסחא היטת נכונה יבול לא אוציא. וארץ להיות בדברי רש"י יבול שאני מרבה לא גרסינן דרישא [דההיא] דלעיל היא, וא"כ יצדק יותר בטעם יבול לא אוציא. אמנם הגרסנין דסביר דכתיבתא דלעיל היא הגיהו יבול שאני מרבה. דכיון דסיפא דלעיל הוא, יצדק הלשון יבול שאני מרבה. וכן כתב כה"י. ופיתר הכו דף ל"ז ע"ג כתב בענין אחר, ומה שכתבתי נראה יותר נכון.

ע"כ ס' י' דוד: [ב] דההיא דלעיל (כתח"י וש"ס): [בג] מכלן ועד קה"ד לתא כתיב: [בד] ל"ל וגרסי' (ש"ס): [בה] ג"י ש"מ וי"ש מוציא. וע"י א"ז ד' [בז] בתלמוד אחרונה (כ"י): [בז] היא יבול דה"ל (כ"ס וכתב ב"ר): [בח] ל"ל משור (כתח"י וד"י):

[בט] כחן קה"ד ומת"ד ואילו (שמי"י וצ"י): [ל] בבעלים הם ושייחיה לל"ל (ב"ש): [לא] קאמר לה (ב"ש): [לב] ל"ל דלא ילפי (ש"ס): [לג] דשמעינן (כ"י): [לד] חייב בששחטן שלא (כ"י): [לה] ל"ל אלא דבי (ש"ס): [לו] ל"ל בדבוחיה (ב"ש):

פרת חטאת פרק ארבעה עשר זבחים

פסח בשאר ימות השנה אינו כשר לשמו. דתנן ס שחטו קודם חלות פסול שנאמר בין הערבים: **שלמים הוא**. ואין זה אלא לשמו: **לימא מסייע ליה**. לרב חלקיה: **יכול שאני מוציא**. מאל פתח שלא יתחייב בחוק על עולת א מחוסר זמן כבשגלים כגון של יולדת ומזורע הואיל ואינה ראויה לצב לפנים למזותה:

ואשם נזיר ואשם מצורע. שיש בה פסול ולקמיה מפרש ואילו מאי פסולה: **שור מ"מ נו'**. דמנ"י למימר **אשר ישחט במזנה** או **אשר ישחט מחוק למזנה** ואל פתח וגו' ואלא ידענא דשור או כבז או עז הוא: **ואילו חטאת ש"יירה**. ולא רבייה לחיובא: **אי נימא צומנו**. ולשמו: **מאי איריא אשם**. דרבייה חטאת נמי מחייב ב דלא בעי רבייח ואפילו אשם דהא חזי כפנים: **אלא שלא צומנו**. רבייה לחיובא כחשם: **אי נשמו אשם אחי**. חי"ב. והא אינו כשר לעקר צומנ' ג [ק"י]: תנא פטור ואי משום דראוי לשלא לשמו כפני' הא מחוסר עקי' וכולהו מודו צו אלא לאו שלא לשמו רבי לחיובא בחוק כרב חלקיה אלמא דבר שאינו כשר לשמו כפנים כשר לשלא לשמו ומחייב עליה שלא לשמו בחוק: **ה"ג לעולם צומנו ושלא לשמו**. א"נ **ה"ג לעולם צומנו**. ותו לא. וממילא אשלא לשמו דאוקינמא קאי. ושכתבו ד כספרים ולשמו ה מפרש טועה כתבו ולפוס ריהטא משום דפרכינן לעיל **אי נימא צומנו מאי איריא כו'** וקא בעי לגשוני לעולם צומנו ולשמו ודקא קשיא לך אי הכי חטאת נמי אין ה"ג ותנא אשם הוא והוא חל לחטאת ולא מילתא היא דא"כ ר"א מאי בעי הכא מכדי ר"א לענין שלא לשמו אקשיה כפ"ק ו (לעיל י): כפסול אשם שלא לשמו כחטאת אבל לענין לשמו מאי עיקר ומאי טפל איכא תרוייהו כמידי להכשיר כפנים וחיוז בחוק. ותו ל"ל

לרביי להאי משור וכבז ועז הרי כשר ליקרב וכמזותו כפנים הוא שחטו בחוק. אלא ז קא משני לעולם צומנו ושלא לשמו ואינטריך לרבייה משום דשלא לשמו פסול הוא: **ור"א היא**. דמקיש אשם לחטאת דמיפסיל בשלא לשמו כפנים כחטמות ח דלפיה מחייב עלה בחוק אש"ג י דעקר מנייה שם אשם אחתי מאי הוה מעייל ליה לפנים הוה כשר למישחמיה סתמא וכשר לשם אשם ועולה יא לשם חובה דמשום דיצוריה לא מיעקר שמה מנייה וכל כמה דלא שחמיה ליה בעיקרה יב קאי סתמא לשמו הלכך כי שחט ליה ראי לפנים לשמו היה. וה"ה דלחטאת שלא לשמו נמי חייב אלא תנא טפל ואשמעינן אש"ג דכה"ג פסול כפנים מחייב עליה בחוק וה"ה לעיקר דמ"ש סוף סוף תרוייהו פסילי שלא לשמן ובת"כ יג [אחרי פ"ט] קמי בה כדדיא שלא לשמו וע"כ מוקי לה כר"א דאילו לרבנן לא אינטריך ליה לרביי דהא כי האי גוונא מתקבלת כפנים היא יד: **פ"ט**. קיימתא לרב חלקיה ומיוצתא דרב הונא: **גנופה** יז. כגון חוך שמונה ללידה: **יכול שאני מרבה** יט. גרס הכא דרישא כ דלעיל היא. ובתורת כהנים קס פרש"י ו הכי מניא לה אוריא את חלו שאני מיוחדין לשם ולא אוריא עולה מחוסרת זמן גבופה וחטאת בין גבופה כו' והגרסנין כז שינו את הלשון וגרסינן כח הכא יכול שאני מרבה כט את כו' לפי שהציאות בלימודא ל אחריתא וסביר דסיפא דההיא דלעיל היא לא: **יכול שאני מרבה**. משום לב מ"מ אף עולה מחוסר זמן וכו': **וחטאת בין גנופה בין כבשגליו** לז כגון של נזיר ומזורע שלא מלאו ימיהם לח: **יבול אשם נזיר ומזורע מחוסר זמן כבשגליו** לח שיידיה ולא רבייה לפטורא שמע מינה ס"ל דחייב: **ובמאי אי נימא כלשמו אשם נמי ניפטריה**. דהא לא חזי: **אלא שלא לשמו**. הלכך חטאת פטור דלא חזי לפנים ואשם חייב דחזי לפנים ואף על גב דאין ראיא לשמו והיינו כרב חלקיה ודלא כרב הונא: **ה"ג הא מני ר"א היא כו'** ולא גרסינן לעולם כלשמו: **הא מני ר"א היא**. כלומר דאי בשלא לשמו היא כדקאמרת הלכך חטאת פטור דלא חזי כפנים לא כלשמו ולא בשלא לשמו דמחוסר זמן הוא ואשם נמי פטור דלא חזי לפנים לשמו במחוסר זמן ולא לשלא לשמו דר"א קאמר לא דפסיל כחשם שלא לשמו והאי דשייחיה לאשם לאו דס"ל דחייב אלא כיון דחד טעמא הוא משום דתרוייהו פסולין שלא לשמו כפנים הוא תנא עיקר חטאת דפטור וכ"ש טפל אשם והאי כ"ש מגמוס ודוחקיה דרב הונא דלאוקמיה כר"א משום סיפא דעל כרחיך כרבי אליעזר מיתוקמא דכפרישנא לעיל א ועוד משום דלרבנן לא ב ילפינן אשם מחטאת ליכא למימר תנא האי והוא הדין להאי ואף על גב דלרבנן נמי קאמר דפטור דאין לך דבר שאינו כשר לשמו. וכשר שלא לשמו לא מני לאוקומא כרבנן דא"כ נשמעינן אשם דפטור דשמעינן כ זה מרתי וכ"ש חטאת: **פ"ט דכי אסא רב דימי כו'** **ואילו חטאת שיירא ובמאי כו'**. כדאוציבנא כ כקמייתא: **ומאי קושיא**. לסיועה לרב חלקיה דלמא ה"ג כדאמרין דצומנו קאי כדאוקמא כקמייתא לעיל ור"א היא: **אמר ר"נ בר יצחק**. לא מני לאוקומי להא צומנו משום דרב דימי קשיא ליה דתני (ליה) בר ליואי אדחני לוי שחטן מחוסר זמן כבשגלים פסולין ובחוק נמי נפטר: **ומשני ליה רב דימי**. הא דתני חייב ד שלא לשמו והא דתני פסולין ודכוותיה בחוק פטור כשחטן לשמו ומדקשיא ליה דתני לוי אכזר ליואי ש"מ שמיע ליה לרב דימי דמתני' דבר ליואי נמי במחוסר זמן וקאמר חייב ואע"ג דאין ראיא לשמו כפנים ראיא לשלא לשמו וסייעתא לרב חלקיה: **רב אשי רמי מסני'**. דקתני לשמו פטור אצרייתא קמייתא דתינא לעיל חייב: **ומשני מסני' לשמו וצרייתא שלא לשמו**. כרב חלקיה: **נימא סהוי סיוצפיה דרב הונא**. מדכי ה אתא רב דימי כדאמרן דליכא לאוקומא צומנו מדקשיא ליה תני לוי אדחני בר ליואי: **הכא במאי עסקינן**. דמחוסר זמן חייב בשלא לשמו: **כגון שהפריש שני אשמוס לאחריו**. אשם יאכזר האחד יתכפר כשני ושחט אחד מהם בחוק קודם זמנו לשם עולה דהאי כיון דסופו לרעייה קאי דאשם שפירו כעליו רועה דמיו לקיך המזבח שהיא עולה חזי לדוכמיה ו כפנים אי שחט לגופיה לעולה:

קטו.

פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. פי' כקונטרס ואין זה אלא לשמו משמע שרואה לומר דכיון דשלמים הוא כששחטנו לשם שלמים היינו לשמו וא"מ והלא כששחטנו לשם עולה או לשם זבח אחר היו נמי שלמים כדאמר' כפ"ק (לעיל ח): לכל דשחט ליה שלמים ליהוי וי"ל דמ"מ כיון דשלמים הוא הרי הוא כשר לשמו ושלא לשמו כגון לשם שלמים ולשם זבח אחר:

מחוסר זמן בבע"ים. אעולה דקא קאי ולא אלאין: **או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין**. הך כרייתא איתא כפ' התכלת (מנחות מח): והכא והתם קמי פסולין ועוד תניא התם כדאדך כרייתא פסולין ותעובר נורתן וילאו לצית השריפה ותימה דנתמורה כפ' אלו קדשים (דף יט): תניא אשם צן שנה והציאו שש שמים צן שמים והציאו צן שנה כשרים ולא עלו א לשם כעלים לשם חובה ר"ש אומר כל עמלן אינן קדושים וי"ל דכאן לשמו כאן שלא לשמו כדמשני הכא ומיזו קשה דא"כ קשיא לרב הונא הא איכא האי דפסול לשמו וכשר שלא לשמו ועוד דאי בשלא לשמו מיייר כתמורה ל"ל למיתמי ולא עלו לשם חובה הא אפילו כמזותו ב נמי דכיון דשלא לשמו הוא אין עולה לשם חובה:

עולת מחוסר זמן בבעלים אשם ג נזיר ואשם מצורע (מגין וגסיב להו תלמודא לחיובא ולא ידענא מאי היא) מאי תלמודא אמר רבינא שור מכל מקום כשב מכל מקום עז מכל מקום ד הא מאי רומיא כדאמרת אמר ר"ג ה משום [דרמי] דתנא דבי ר' ליואי ו ארתני לוי ז באשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן כשיריון ולא עלו לבעלים לשום חובה שחטן מחוסר זמן בבעלים או שהיו בני שתי שנים ושחטן פסולין ומשני רב דימי לא קשיא כאן לשמו כאן שלא לשמו רבי אשי רמי מתני' אברייא ומשני כאן לשמו וכאן שלא לשמו לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שהפריש שתי אשמות לאחריות דחד מינייהו מעיקרא ח עולה היא

לרביי להאי משור וכבז ועז הרי כשר ליקרב וכמזותו כפנים הוא שחטו בחוק. אלא ט קא משני לעולם צומנו ושלא לשמו ואינטריך לרבייה משום דשלא לשמו פסול הוא: **ור"א היא**. דמקיש אשם לחטאת דמיפסיל בשלא לשמו כפנים כחטמות י דלפיה מחייב עלה בחוק אש"ג יא דעקר מנייה שם אשם אחתי מאי הוה מעייל ליה לפנים הוה כשר למישחמיה סתמא וכשר לשם אשם ועולה יב לשם חובה דמשום דיצוריה לא מיעקר שמה מנייה וכל כמה דלא שחמיה ליה בעיקרה יג קאי סתמא לשמו הלכך כי שחט ליה ראי לפנים לשמו היה. וה"ה דלחטאת שלא לשמו נמי חייב אלא תנא טפל ואשמעינן אש"ג דכה"ג פסול כפנים מחייב עליה בחוק וה"ה לעיקר דמ"ש סוף סוף תרוייהו פסילי שלא לשמן ובת"כ יד [אחרי פ"ט] קמי בה כדדיא שלא לשמו וע"כ מוקי לה כר"א דאילו לרבנן לא אינטריך ליה לרביי דהא כי האי גוונא מתקבלת כפנים היא יז: **פ"ט**. קיימתא לרב חלקיה ומיוצתא דרב הונא: **גנופה** יז. כגון חוך שמונה ללידה: **יכול שאני מרבה** יט. גרס הכא דרישא כ דלעיל היא. ובתורת כהנים קס פרש"י ו הכי מניא לה אוריא את חלו שאני מיוחדין לשם ולא אוריא עולה מחוסרת זמן גבופה וחטאת בין גבופה כו' והגרסנין כז שינו את הלשון וגרסינן כח הכא יכול שאני מרבה כט את כו' לפי שהציאות בלימודא ל אחריתא וסביר דסיפא דההיא דלעיל היא לא: **יכול שאני מרבה**. משום לב מ"מ אף עולה מחוסר זמן וכו': **וחטאת בין גנופה בין כבשגליו** לז כגון של נזיר ומזורע שלא מלאו ימיהם לח: **יבול אשם נזיר ומזורע מחוסר זמן כבשגליו לח שיידיה ולא רבייה לפטורא שמע מינה ס"ל דחייב: **ובמאי אי נימא כלשמו אשם נמי ניפטריה**. דהא לא חזי: **אלא שלא לשמו**. הלכך חטאת פטור דלא חזי לפנים ואשם חייב דחזי לפנים ואף על גב דאין ראיא לשמו והיינו כרב חלקיה ודלא כרב הונא: **ה"ג הא מני ר"א היא כו'** ולא גרסינן לעולם כלשמו: **הא מני ר"א היא**. כלומר דאי בשלא לשמו היא כדקאמרת הלכך חטאת פטור דלא חזי כפנים לא כלשמו ולא בשלא לשמו דמחוסר זמן הוא ואשם נמי פטור דלא חזי לפנים לשמו במחוסר זמן ולא לשלא לשמו דר"א קאמר לא דפסיל כחשם שלא לשמו והאי דשייחיה לאשם לאו דס"ל דחייב אלא כיון דחד טעמא הוא משום דתרוייהו פסולין שלא לשמו כפנים הוא תנא עיקר חטאת דפטור וכ"ש טפל אשם והאי כ"ש מגמוס ודוחקיה דרב הונא דלאוקמיה כר"א משום סיפא דעל כרחיך כרבי אליעזר מיתוקמא דכפרישנא לעיל א ועוד משום דלרבנן לא ב ילפינן אשם מחטאת ליכא למימר תנא האי והוא הדין להאי ואף על גב דלרבנן נמי קאמר דפטור דאין לך דבר שאינו כשר לשמו. וכשר שלא לשמו לא מני לאוקומא כרבנן דא"כ נשמעינן אשם דפטור דשמעינן כ זה מרתי וכ"ש חטאת: **פ"ט דכי אסא רב דימי כו'** **ואילו חטאת שיירא ובמאי כו'**. כדאוציבנא כ כקמייתא: **ומאי קושיא**. לסיועה לרב חלקיה דלמא ה"ג כדאמרין דצומנו קאי כדאוקמא כקמייתא לעיל ור"א היא: **אמר ר"נ בר יצחק**. לא מני לאוקומי להא צומנו משום דרב דימי קשיא ליה דתני (ליה) בר ליואי אדחני לוי שחטן מחוסר זמן כבשגלים פסולין ובחוק נמי נפטר: **ומשני ליה רב דימי**. הא דתני חייב ד שלא לשמו והא דתני פסולין ודכוותיה בחוק פטור כשחטן לשמו ומדקשיא ליה דתני לוי אכזר ליואי ש"מ שמיע ליה לרב דימי דמתני' דבר ליואי נמי במחוסר זמן וקאמר חייב ואע"ג דאין ראיא לשמו כפנים ראיא לשלא לשמו וסייעתא לרב חלקיה: **רב אשי רמי מסני'**. דקתני לשמו פטור אצרייתא קמייתא דתינא לעיל חייב: **ומשני מסני' לשמו וצרייתא שלא לשמו**. כרב חלקיה: **נימא סהוי סיוצפיה דרב הונא**. מדכי ה אתא רב דימי כדאמרן דליכא לאוקומא צומנו מדקשיא ליה תני לוי אדחני בר ליואי: **הכא במאי עסקינן**. דמחוסר זמן חייב בשלא לשמו: **כגון שהפריש שני אשמוס לאחריו**. אשם יאכזר האחד יתכפר כשני ושחט אחד מהם בחוק קודם זמנו לשם עולה דהאי כיון דסופו לרעייה קאי דאשם שפירו כעליו רועה דמיו לקיך המזבח שהיא עולה חזי לדוכמיה ו כפנים אי שחט לגופיה לעולה:**

כדכר

כא א מיי' פטין מהל' פסח"מ הלכה יא:
כב ב מיי' שם הל' כ:

תורה אור השלם

- איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במזבחה או אשר ישחט מחוק למזבחה:
- ואל פתח אהל מועד לא וביאור להקריב קרבן ליזוהב לפני משכן יזוהב דם יחשב לאיש ההוא דם שפך וגברת האיש יהאודא מקרב עמה:

קריא יו, ד

הנהגות הב"ח

(א) גבי א"ר נתמן ב"י משום: (ב) רש"י ד"ה ה"ג לעולם וכו' ולשמו מספר טעות כמזו: (ג) ד"ה ור"א היא וכו' ועולה לבעלים לשם חובה: (ד) ד"ה מ"ש וכו' כקמייתא סה"י ואח"כ מ"ה הא אמאי כו' ומאי קושיא וכו' כדאוקמא בקושיותא לעיל:

מוסף רש"י

שחטן מחוסר זמן בבעלים. קודם שיכלו כשעת ימי פסיעתן, דלכן אשם אלא כמיר טמא (מנחות מח):